

Sygn. akt IV KK 708/18

POSTANOWIENIE

Dnia 27 listopada 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Siuchniński (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Kazimierz Klugiewicz

SSN Paweł Wiliński

Protokolant Jolanta Grabowska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Andrzeja Pogorzelskiego
w sprawie **K. K.**

skazanego z art. 209 § 1 k.k.

w przedmiocie zatarcia skazania

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 27 listopada 2019 r.,

kasacji, wniesionej przez Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego - na
niekorzyść

od postanowienia Sądu Okręgowego w K.

z dnia 29 listopada 2017 r., sygn. akt IV Kz (...)

utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w K. z dnia 20 września
2017 r., sygn. akt XI K (...),

**uchyla zaskarżone postanowienie oraz utrzymane nim w
mocy postanowienie Sądu Rejonowego w K..**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 20 września 2017 r. w sprawie sygn. akt XI K (...),
Sąd Rejonowy w K., na podstawie art.1 ust.1 ustawy z dnia 23 marca 2017 r. o
zmianie ustawy - Kodeks karny oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do
alimentów (Dz.U. z 2017 r., poz. 952) w zw. z art. 4 § 4 k.k. stwierdził, iż skazanie

K.K. wyrokiem Sądu Rejonowego w K. z dnia 15 kwietnia 2016r., sygn. akt XI K (...) uległo zatarciu z mocy prawa z dniem 31 maja 2017r.

W uzasadnieniu swojego stanowiska Sąd Rejonowy wskazał, że skoro w obowiązującym stanie prawnym nie jest już zabroniony pod groźbą kary czyn polegający na uchylaniu się od wykonywania obowiązku alimentacyjnego, gdy obowiązek ten wynika jedynie z ustawy, zaś z opisu czynu przypisanego oskarżonemu przedmiotowym wyrokiem nie wynika, by w tym przypadku obowiązek ten miał swoje źródło w orzeczeniu sądowym, ugodzie albo innej umowie, to zgodnie z treścią art. 4 § 4 k.k. należało stwierdzić, że skazanie uległo zatarciu z mocy prawa z dniem 31 maja 2017 r.

Na powyższe postanowienie zażalenie wniósł Prokurator Rejonowy w K., zaskarżając je w całości na niekorzyść skazanego, zarzucając obrazę przepisu prawa materialnego, tj. art. 4 § 4 k.k. w zw. z art. 209 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym od dnia 31.05.2017r.(Dz.U.,2017, poz.952). W konkluzji prokurator wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia.

Sąd Okręgowy w K., po rozpoznaniu zażalenia prokuratora, postanowieniem z dnia 29 listopada 2017 rok, sygn. akt IV Kz (...), zaskarżone postanowienie utrzymał w mocy.

Od tego postanowienia kasację złożył Minister Sprawiedliwości – Prokurator Generalny. Zaskarżył to postanowienie w całości na niekorzyść skazanego K.K., zarzucając rażące i mające istotny wpływ na treść postanowienia naruszenie przepisów prawa karnego procesowego – art. 433 § 2 k.p.k., polegające na nieprawidłowym dokonaniu kontroli odwoławczej zaskarżonego – na niekorzyść skazanego K.K. - postanowienia Sądu I instancji, w następstwie zaakceptowania błędnego, bo będącego wynikiem rażącego naruszenia przepisów prawa karnego materialnego (art. 4 § 4 k.k. w zw. z art. 209 § 1 k.k.) poglądu wyrażonego przez Sąd I instancji, że w wyniku nowelizacji art. 209 k.k., dokonanej na mocy ustawy z dnia 23 marca 2017 roku o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2017 roku, poz. 952) doszło do depenalizacji zachowań polegających na uchylaniu się od obowiązku alimentacyjnego, w których w opisie tego czynu jako źródło obowiązku alimentacyjnego wskazano jedynie ustawę, co doprowadziło do niezasadnego

utrzymania w mocy postanowienia uznającego, że prawomocne skazanie K.K. wyrokiem Sądu Rejonowego w K. z dnia 15 kwietnia 2016 roku, sygn. akt XI K (...), za czyn z art. 209 § 1 k.k. uległo zatarciu z mocy prawa.

W konkluzji skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz utrzymanego nim postanowienia Sądu Rejonowego i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do kontynuowania postępowania wykonawczego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest zasadna.

W świetle dotychczasowego orzecznictwa Sądu Najwyższego nie budzi wątpliwości iż „Zarówno przed zmianą art. 209 § 1 KK, dokonaną ustawą z dnia 23 marca 2017 roku o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz.U. z 2017 r. poz. 952), jak i po nowelizacji, ustawa stanowi jedno ze źródeł obowiązku alimentacyjnego, z tym że od dnia 31 maja 2017 r. obowiązek ten musi być skonkretyzowany co do jego wysokości w orzeczeniu sądowym, ugodzie zawartej przed sądem albo innym organem albo w innej umowie (postanowienie SN z 25 stycznia 2018 r., I KZP 10/17).

Po dokonaniu, ustawą z dnia 23 marca 2017 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, zmian w art. 209 § 1 k.k. ustawodawca nie odwołuje się już co prawda do źródeł obowiązku alimentacyjnego (nie wskazuje ich w tym przepisie wprost), zastrzega jedynie, że obowiązek taki ma być określony co do jego wysokości w orzeczeniu sądowym, ugodzie zawartej przed sądem albo innym organem albo w innej umowie. Fakt ten nie oznacza jednak, że nastąpiła dekryminalizacja wszystkich zachowań polegających na niewykonywaniu obowiązku alimentacyjnego, którego źródłem jest ustawa. Częściowa dekryminalizacja nastąpiła jedynie w odniesieniu do takich zachowań sprawców, będących zobowiązanymi na podstawie ustawy do łożenia na utrzymanie osoby najbliższej, wobec których obowiązek alimentacyjny nie został określony co do jego wysokości w orzeczeniu sądu, ugodzie lub umowie. W pozostałej części, w odniesieniu do wynikającego z ustawy obowiązku alimentacyjnego, przestępność takich zachowań nie uległa zniesieniu. Kryminalizacją obecnie objęte są więc także takie sytuacje, w których niewykonywany obowiązek alimentacyjny wynika z ustawy. W odróżnieniu jednak

od poprzedniego stanu prawnego, nie każde uchylanie się od takiego ustawowego obowiązku (przy założeniu spełnienia pozostałych znamion) będzie stanowiło przestępstwo, a tylko takie, gdy ustawowy obowiązek został skonkretyzowany co do jego wysokości (postanowienie SN z 9 maja 2018 r., sygn. akt. IV KK 79/18).

Wbrew stanowisku zajętemu przez sądy orzekające w niniejszej sprawie, koncepcja "depenalizacji retrospektywnej", opierająca się tylko i wyłącznie na ustalonych w wyroku skazującym znamionach odpowiadających dotychczasowemu brzmieniu przepisu, nie tylko nie znajduje podstaw w treści art. 4 § 4 k.k., ale prowadzić musi do rozwiązań absurdalnych, niedających się zaakceptować z punktu widzenia aksjologicznego. Porównaniu z punktu widzenia art. 4 § 4 k.k. podlega bowiem nie zespół ustawowych znamion określony w obu ustawach, a to czy konkretne przestępstwo (rozumiane jako zachowanie będące zdarzeniem historycznym), którego dotyczy prawomocny wyrok, jest nadal zabronione przez ustawę, która weszła w życie po uprawomocnieniu się orzeczenia. Bez znaczenia pozostaje więc to, czy opis czynu przypisanego odpowiada znamionom typu czynu zabronionego określonym w nowej ustawie tak długo, jak długo konkretne zachowanie w całości realizuje znamiona czynu zabronionego pod groźbą kary zawarte zarówno w starej jak i nowej ustawie (postanowienie SN z 25 stycznia 2018 r., I KZP 10/17).

Podobnie wskazał SN w wyroku z 7 sierpnia 2018 r., sygn. akt IV KK 35/18, że „Skoro, co do zasady, źródłem obowiązku alimentacyjnego – i to samoistnym – pozostaje nadal ustawa, to jest art. 128 – 132 oraz art. 141, art. 144 i art. 27 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, w których obowiązkiem tym obciążono krewnych w linii prostej, rodzeństwo, małżonków, przysposabiających i powinowatych – w zakresie i kolejności ustalonych w tych przepisach, to zamieszczanie w opisie czynu z art. 209 § 1 KK informacji, że chodziło o obowiązek określony „co do wysokości orzeczeniem sądowym”, nie jest w perspektywie art. 413 § 2 KPK niezbędne. Niemniej konieczne jest - co trzeba silnie zaakcentować – dokonanie ustalenia, że wysokość tego obowiązku alimentacyjnego została określona konkretnym orzeczeniem sądowym, ugodą czy umową. Ustalenie w tym zakresie może wynikać albo wprost z pisemnego uzasadnienia wyroku, albo

z niebudzących wątpliwości dokumentów stanowiących poprawnie ujawniony materiał dowodowy”.

W niniejszej sprawie nie budzi wątpliwości, że prawomocny wyrok Sądu Rejonowego w K. z dnia 15 kwietnia 2016 r., sygn. akt XI K (...), skazujący K.K. za przestępstwo z art. 209 § 1 k.k., nie zawierał w opisie przypisanego skazanemu czynu źródła określenia co do wysokości obowiązku alimentacyjnego, odwołując się jedynie i zgodnie z obowiązującym w chwili orzekania stanem prawnym do naruszenia samego obowiązku alimentacyjnego w rozumieniu art. 209 § 1 k.k. Jednocześnie jednak nie może budzić wątpliwości, że wobec skazanego obowiązek ten został co do wysokości jednoznacznie określony w istniejącym i obowiązującym w chwili orzekania wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 10 czerwca 2010r., sygn. akt XI C (...), w którym to orzeczeniu K.K. zobowiązany był alimentacyjnie dołożenia na rzecz małoletnich dzieci w łącznej kwocie 1000zł.

Orzeczenie to załączone było do dokumentów stanowiących materiał dowodowy w sprawie XI K (...) i zostało w toku posiedzenia w dniu 15 kwietnia 2016 r. uznane za ujawnione na zasadzie art. 387 § 4 k.p.k. (w brzmieniu obowiązującym w dacie orzekania, k. 157).

W żadnym zatem stopniu nie doszło do realizacji przesłanek pozwalających po nowelizacji art. 209 § 1 k.k. z dniem 31 maja 2017 r. uznać, by doszło do depenalizacji przypisanego skazanemu przestępstwa uchylania się od obowiązku alimentacyjnego w rozumieniu art. 209 § 1 k.k.

Mając na uwadze powyższe, należało orzec jak w sentencji.

as